

Nr 86

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa anslag till civilförsvaret m. m.; given Stockholms slott den 1 mars 1963.

Kungl. Maj:t vill härmed under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Rune B. Johansson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framlägges förslag till riktlinjer för beräkningen av civilförsvarets kostnader på längre sikt samt slutliga äskanden beträffande anslag till civilförsvaret, som i årets statsverksproposition upptagits med allenast beräknade belopp.

Enligt förslaget höjes anslagen till civilförsvaret successivt från nuvarande 72 miljoner kr. till 90 miljoner kr. för budgetåret 1963/64 och till beräknade 94, 97 och 97 miljoner kr. för de tre därpå följande budgetåren. Beloppen överensstämmer med ett av 1962 års försvarskommitté redovisat kostnadsalternativ 740 miljoner kr. för genomförandet av organisationen. Inom detta belopp kan i huvudsak civilförsvaret rustas upp materiellt och personellt till den nivå, som avsetts i principbeslutet från år 1959.

Förslaget innebär att för nästa budgetår anvisas 41 miljoner kr. till materiel, 14,5 miljoner kr. till skyddsrum och 0,5 miljoner kr. till branddammar. Härjämte föreslås, att bemyndiganden lämnas att utöver anslagen lägga ut beställningar på materiel för högst 29 miljoner kr. och medge att skyddsrum- och branddammbyggen igångsättes för en statsbidragskostnad av högst 6 miljoner kr.

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 mars
1963.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HOLMQVIST, ASPLING.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars- och finansdepartementen anför chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Johansson.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under inrikesdepartementet föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, å driftbudgeten för budgetåret 1963/64 beräkna följande anslag, nämligen till Anskaffning av civilförsvarsmateriel ett reservationsanslag av 41 406 000 kr., till Bidrag till byggande av skyddsrum ett reservationsanslag av 14 500 000 kr. samt till Bidrag till kommuner för anordnande av branddammar för civilförsvarsändamål ett reservationsanslag av 500 000 kr.

Sedan 1962 års försvarskommitté¹ i betänkande den 6 februari 1963 (SOU 1963: 5) avgivit förslag om försvarskostnaderna för budgetåren 1963/67 och härvid också behandlat frågan om civilförsvarets kostnader, anhåller jag nu att få upptaga de nämnda anslagsfrågorna till fortsatt behandling. I samband härmed torde jag få anmäla vissa uppkomna frågor rörande kostnaderna för *dels* beslutad tillbyggnad av civilförsvarets centralförråd i Malmbys och *dels* av försvarskommittén föreslagna förbättringar av de värnpliktigas avlöningsförmåner m. m., vilka kostnader berör även förmånerna för de civilförsvarspliktiga.

I. Förslag av 1962 års försvarskommitté

Huvuddragen av civilförsvarets uppgifter och organisation har fastställts genom beslut vid 1956 och 1959 års riksdagar (propositionerna 1956: 185 och 1959: 114). Beslutet år 1956 gällde i huvudsak riktlinjerna för utrymningsplanläggningen och för det fortsatta skyddsrumbygget. År 1959 fattades beslut om en ändrad organisation i övrigt av civilförsvaret. Genom beslutet angavs civilförsvarets uppgifter och den organisatoriska ramen

¹ Talmannen i andra kammaren G. F. Thapper, ordf., vice talmannen i första kammaren N. I. Johansson, ledamöterna av första kammaren A. K. Gillström och G. I. Virgin samt ledamöterna av andra kammaren B. G. Bohman, K. E. G. Boija, L. M. Eliasson, S. A. Mellqvist och M. D. E. Ståhl.

för verksamheten. Vidare antog 1961 års riksdag riktlinjer för utbyggnaden av befolkningsskyddsrum (1961 års statsverksproposition, XI ht, p. 180).

Beträffande kostnaderna för uppbyggnaden av organisationen uttalades i 1959 års proposition, att de beräkningar, som 1953 års civilförvarsutredning framlagt, i stort sett kunde tjäna som riktlinjer. Medelsbehovet angavs till ca 76 miljoner kr. årligen under en tioårsperiod. Föredragande departementschefen underströk emellertid, att det statsfinansiella läget måste bli avgörande för den takt med vilken utbyggnaden kunde ske.

Frågan om civilförsvarets kostnader underställdes därefter 1960 års försvarskommitté. Någon fullständig prövning av kostnaderna för att åstadkomma erforderliga resurser för organisationen ansåg kommittén inte ingå i dess uppgifter. Kommittén konstaterade emellertid, att medelsbehoven för uppbyggnaden under de närmaste budgetåren var avsevärda. Förslag framlades om att anslagen till civilförsvaret skulle förstärkas med omkring 20 miljoner kr. för budgetåret 1961/62 och att den ytterligare förstärkning av anslagen som behövdes från och med budgetåret 1962/63 borde prövas i sedvanlig ordning av Kungl. Maj:t och riksdagen.

Anslagen till civilförsvaret har för budgetåren 1961/62 och 1962/63 i riksdagen uppförts med ca 50 resp. 72 miljoner kr.

1962 års försvarskommitté har enligt sina direktiv haft att med utgångspunkt i de nämnda riksdagsbesluten och med hänsyn till erfarenheter och utvecklingstendenser behandla frågan om civilförsvarets allmänna inriktning, omfattning och kostnader för tiden efter budgetåret 1962/63.

Kostnaderna för civilförsvarets uppbyggnad under tiden den 1 juli 1963—den 30 juni 1970 har för kommittén angivits till 845 miljoner kr. Härjämte har för kommittén anmälts ett behov av 111 miljoner kr. för att täcka kostnader utöver 1959 års principbeslut för beklädnad åt civilförsvarets personal (23 milj. kr.), för skyddsmasker åt hela befolkningen (56 milj. kr.) samt för internatutrustning m. m. för utrymmande och flyktingar (ca 32 milj. kr.). Därest uppbyggnaden skulle ske under en med tre år förkortad uppbyggnadsperiod fram till den 1 juli 1967, vilket civilförvarsstyrelsen föreslagit i en skrivelse den 29 november 1961, skulle kostnaderna uppgå till 975 miljoner kr. i stället för nämnda belopp av 845 miljoner kr. Däri inräknas då kostnaderna för den uppbyggda organisationens vidmakthållande fram till år 1970.

På uppdrag av försvarskommittén har civilförvarsstyrelsen avgivit kompletterande förslag om civilförsvarets successiva uppbyggnad och utformning m. m. under budgetåren 1963/70 grundad på de alternativa kostnadsramarna 740 och 495 miljoner kr. Beloppen gällde totalkostnaderna för driftbudgeten och kapitalbudgeten och under förutsättning av ett fast penningvärde.

Civilförvarsstyrelsens utredningar visar, att inom kostnadsramen 740

miljoner kr. hittills planlagd civilförsvarsorganisation inte behöver reduceras. Inom kostnadsramen 495 miljoner kr. — som uppgjorts med utgångspunkt i oförändrat anslag för civilförsvaret — bedömer styrelsen det möjligt att i huvudsak upprätta planerad organisation för utrymning och inkvartering. Planlagd organisation för räddningsverksamheten skulle däremot inte kunna byggas upp ens till hälften. Skydd för enheter och observationsplatser erhållas endast i de viktigaste orterna och branddammur måste till nära 80 % bli provisoriska.

Beträffande avvägningen mellan att bygga upp civilförsvarets organisation och vidtaga andra skyddsåtgärder för allmänheten, såsom befolkningskyddsrum och anskaffning av skyddsmasker och dosimetrar, har styrelsen — från allmänna bedömanden och efter studium av tidigare gjorda stadsanalyser — kommit till den slutsatsen att, vid brist på anslag, i första hand civilförsvarets organisation bör byggas upp. Antalet räddade människoliv blir nämligen större, om man satsar på den livräddande civilförsvarsorganisationen — i första hand på den förebyggande för utrymning och inkvartering och i andra hand den för själva räddningsverksamheten — jämfört med övriga skyddsåtgärder.

För båda alternativen gäller enligt styrelsen, att befolkningskyddsrum i de större städernas innerområden endast kan byggas i mycket begränsad omfattning. Inte heller kan i någon av kostnadsramarna rymmas medel för att skaffa radiakdosimetrar och ytterligare skyddsmasker åt allmänheten eller internatutrustning och utrustning till flyktingar.

Inom kostnadsramen 740 miljoner kr. upptages (i 1961 års priser) 371,4 miljoner kr. för materiel (varav 23 miljoner kr. för beklädnad åt civilförsvarets personal), 115,6 miljoner kr. för skyddsrum m. m. samt 26,3 miljoner kr. för branddammur.

Civilförsvarsstyrelsen förutsätter, att kompensation skall erhållas för pris- och lönestegringar, och bedömer, att mot slutet av uppbyggnadsperioden kompensation behövs för merkostnader till följd av den tekniska utvecklingen.

Försvarskommittén understryker, att ett väl rustat civilförsvaret på ett viktigt sätt medverkar till att fylla försvarets huvuduppgift att verka fredsbevarande. Civilförsvaret är en väsentlig del i ett allsidigt och väl avvägt totalförsvaret, av betydelse för skyddet av befolkningen i krig och för motståndsviljan. De hittillsvarande utvecklingstendenserna beträffande militärtekniken tyder inte på att några väsentliga ändringar bör göras i de uppgifter och den organisatoriska ram, som statsmakterna genom beslutet år 1956 och 1959 angivit för civilförsvaret. Nämnade beslut bör enligt kommittén alltjämt ligga till grund för civilförsvarets verksamhet och uppbyggnad samt för bedömningen av kostnaderna för att åstadkomma uppbyggnaden.

Försvarskommittén har för sin del funnit det angeläget, att sådana resurser ställs till civilförsvarets förfogande, att 1959 års principbeslut i

huvudsak kan genomföras under 1960-talet. En snabbare utbyggnad, som av civilförsvarsstyrelsen föreslagits i skrivelsen den 29 november 1961, anses sakna såväl personella som organisatoriska förutsättningar. En väsentlig förutsättning bedömer kommittén vara att planering och anskaffningsverksamhet kan fotas på en av statsmakterna för en längre period angiven kostnadsram. Härigenom bör det bli möjligt att koordinera åtgärder för rekrytering och utbildning av personal med materielanskaffning m. m., så att civilförsvarets successiva uppbyggnad kan ske på bästa sätt från såväl beredskaps- som ekonomiska synpunkter. Försvarskommittén har även ansett det angeläget, att anslagsutvecklingen under uppbyggnadsperioden blir så jämn som möjligt och anpassas till kostnaderna på längre sikt för det uppbyggda civilförsvarets vidmakthållande. Totalkostnaderna måste vidare anpassas till en nivå, som vid en avvägning mot andra angelägna behov ter sig försvarlig från statsfinansiell synpunkt.

Från dessa utgångspunkter har kommittén funnit, att civilförsvarets uppbyggnad bör genomföras i en takt, som i huvudsak svarar mot det på kommitténs uppdrag undersökta alternativet 740 miljoner kr. Totalkostnaderna under uppbyggnadsperioden inger emellertid kommittén betänkligheter, och olika vägar har därför prövats att begränsa medelsbehoven under de närmaste budgetåren utan att försena takten i civilförsvarets uppbyggnad.

Som en åtgärd i detta syfte har övervägts ett system med beställningsbemyndiganden av den typ som tillämpas vid krigsmaktens materielanskaffningar. Kommittén har funnit betydande fördelar vara förknippade med denna form av anslagsteknik och har därför vid sitt ställningstagande till kostnaderna för civilförsvaret utgått från att tekniken tillämpas för civilförsvarets materielbeställningar. Vidare har förutsatts, att ett system med investeringsbemyndiganden tillämpas för anordnande av skyddsrum och branddammar. Enligt kommitténs mening är det därvid erforderligt, att en ekonomisk långsiktssram fastställs för civilförsvarets materielanskaffningar och skyddsrummsbyggnad.

Kommittén uttalar sig även för att materielen till organisationen i princip anskaffas redan i fredstid och att anskaffningen inte uppskjutes till ett tillfälle då mobilisering skall ske.

På anförda skäl har försvarskommittén ansett sig böra föreslå, att anslagen för civilförsvaret uppföres med 90, 94, 97 och 97 miljoner kr. (i fasta priser) för de närmaste fyra budgetåren. Kommittén bedömer, att denna ram skall göra det möjligt att påbörja uppbyggnaden av civilförsvaret i huvudsaklig överensstämmelse med vad civilförsvarsstyrelsen förutsatt beträffande utredningsalternativet 740 miljoner kr. I förhållande till styrelsens förslag bör dock enligt kommitténs mening viss förskjutning göras till förmån för skydd åt befolkningen.

Såsom förut nämnts har civilförsvarsstyrelsen anmält medelsbehov utöver ramen för principbeslutet. Försvarskommittén har ansett, att de så-

1* — Bihang till riksdagens protokoll 1963. 1 saml. Nr 86

lunda anmälda objekten för närvarande bör ges lägre prioritet än de som innefattas i principbeslutet. Kommittén har därför icke beräknat medel för dessa ytterligare ändamål.

Bland objekten, för vilka medel ej inräknats, ingår anskaffning av skyddsmasker för hela befolkningen. Kommittén anser nämnda anskaffning vara från skyddssynpunkt och kanske ej mindre från psykologisk synpunkt synnerligen önskvärd. Enligt inhämtade upplysningar är emellertid de tekniska problem, som sammanhänger med konstruktion och tillverkning av skyddsmasker för civilbefolkningen i dess helhet, ännu ej lösta. Anledning saknas därför att nu ta ställning till när en anskaffning bör ske. Kommittén finner det emellertid angeläget, att utvecklings- och konstruktionsarbetet fortsättes med sikte på att snarast skaffa underlag för ett sådant ställningsstagande, varefter statsmakterna i sedvanlig ordning förutsättningslöst bör pröva anskaffningsfrågan. Beträffande övriga objekt utöver 1959 års principbeslut, utrustning m. m. för internat och flyktingar, finner kommittén det inte vara påkallat att nu ta ställning. Enligt kommitténs mening bör åtgärder för ifrågavarande ändamål i ett skärpt läge åtminstone i huvudsak kunna genomföras provisoriskt.

Försvarskommittén har ansett sig inte böra ta ställning till avvägningen i detalj mellan olika utgiftsändamål eller till den turordning i vilken dessa bör tillgodoses inom den angivna kostnadsramen. För att belysa möjligheterna att genomföra huvuddelen av 1959 års principbeslut under 1960-talet har kommittén såsom bilaga till betänkandet låtit utarbeta ett utkast till budgetplan för civilförsvaret. Anslagen under budgetåren 1963/70 har därvid förutsatts inte böra överstiga 740 miljoner kr. Anslagsnivån under perioden hålles relativt jämn och anpassas vid periodens slut till den nivå, som bedöms sannolik efter genomförd uppbyggnad.

Kostnaderna för civilförsvaret uppdelas i *grundkostnader* och *uppbyggnadskostnader*. Som grundkostnader, vilkas storlek antages vara relativt oberoende av takten i civilförsvarets uppbyggnad, upptages avlöningar och omkostnader för civilförsvarsstyrelsen, forsknings- och försöksverksamhet, utbildning och övningar, förvaring och underhåll av materiel samt självskydd och bidrag till frivilliga organisationer. Uppbyggnadskostnaderna utgöres av anslag till anskaffning av materiel, till skyddsrum och branddammur samt medel under kapitalbudgeten. I kostnaderna är inte inräknade kostnader för den regionala organisationen vid civilbefälhavarna och länsstyrelserna, för närvarande ca 9,6 miljoner kr. årligen.

Grundkostnaderna per budgetår anges av civilförsvarsstyrelsen till 31,4 miljoner kr. såväl i alternativet 740 miljoner kr. som vid fullständig uppbyggnad (845 milj. kr.). Styrelsen anser att grundkostnaderna kan upptas med oförändrat belopp under hela perioden 1963/70. Därefter anses det bli nödvändigt att höja anslaget till förvaring och underhåll av materiel med ca 0,6 miljoner kr. till följd av den då stora mängden telemateriel.

Av uppbyggnadskostnaderna är *materielanskaffningen* den dominerande posten. Enligt civilförsvarsstyrelsens anslagsäskanden för budgetåret 1963/64 kostar det 413 miljoner kr. att genomföra materielplanen. I beloppet ingår 32 miljoner kr. för internat- och flyktingutrustning. Däremot har ej inräknats 23 miljoner kr. för beklädnad åt civilförsvarets personal och ej heller 56 miljoner kr. för skyddsmasker åt hela befolkningen. Materielplanen bör enligt styrelsen därför omfatta (413 + 23 + 56) 492 miljoner kr. Härtill kommer 4,5 miljoner kr. för ersättning m. m. av viss utbildningsmateriel. Totalsumman blir härigenom ca 497 miljoner kr.

Statsmakernas principbeslut rörande civilförsvaret år 1959 kan sägas omfatta materielplanens 413 miljoner kr. minskad med ca 32,5 miljoner kr. för internat- och flyktingutrustning och ökad med ca 4,5 miljoner kr. för ersättning av viss utbildningsmateriel, d. v. s. totalt 385,5 miljoner kr.

I förslaget till budgetplan räknar försvarskommittén med kostnadsramen 364 miljoner kr. till materiel. Nämda ram omfattar hela materielplanen enligt 1959 års principbeslut med undantag av skyddsmasker (17,5 milj. kr.), dosimetrar (11,5 milj. kr.) och viss del av reservmaterielen (15,5 milj. kr.). Vidare inrymmer beklädnadsutrustning för civilförsvarets personal i en jämfört med principbeslutet ökad omfattning (23 milj. kr.). Däremot ingår inte medel för behov till vilka statsmakerna icke tagit ställning, d. v. s. anskaffning av utrustning för internat och mottagningsplatser för flyktingar (ca 32,5 miljoner kr.) och av skyddsmasker för hela befolkningen (ca 56 miljoner kr.).

Vid beställning av materiel betalas som regel $\frac{1}{3}$ i förskott i samband med beställningen. Resterande $\frac{2}{3}$ av betalningen erlägges senast i anslutning till leveransen. För en del materielslag kan leverans påräknas under samma budgetår som beställning utlägges, medan det för andra materieltyper kan ta upp till tre år innan slutleverans sker. I sistnämnda fall blir således slutbetalningen aktuell först tre budgetår efter det beställning skett. Med tillämpning av det föreslagna systemet med beställningsbemyndiganden av den typ, som användes inom krigsmakten, redovisar försvarskommittén följande bemyndigande- och anslagsprogram för civilförsvarets materielanskaffning. Det förutsattes att all materiel skall vara beställd före den 1 juli 1970.

	63/64	64/65	65/66	66/67	67/68	68/69	69/70	70/71	71/72	72/73	S:a
Beställningsbemyndigande . .	70	50	50	50	50	50	44				364
Anslag	40	44	46	44	43	42	39	33	25	8	364

Efter budgetåret 1969/70 kommer att erfordras beställningsbemyndiganden dels för civilförsvarets vidmakthållande (omsättning och modernisering av materiel), dels eventuellt för ej tillgodosedda behov enligt tidigare

redovisning (totalt 133 miljoner kr.), dels ock för nya behov som kan uppstå på grund av framtida utveckling. Kostnaden för civilförsvarets vidmakthållande i vad avser omsättning och modernisering av materielen uppskattas preliminärt till totalt ca 25 miljoner kr. per år.

Kostnaderna för att anordna *skyddsrum* i den omfattning, som 1959 års principbeslut avsåg, beräknar civilförsvarsstyrelsen till totalt ca 400 miljoner kr., varav i statsbidrag ca 218 miljoner kr. inklusive drift av skyddsrum. När man bedömer hur stor del av sistnämnda belopp, som behöver disponeras under de närmaste sju budgetåren, bör beaktas, att kommunerna erhåller $\frac{3}{4}$ av det aktuella statsbidraget i förskott och återstoden när skyddsrummbygget är färdigställt. Om investeringsbemyndiganden om sammanlagt 218 miljoner kr. lämnas med ungefär samma belopp varje år skulle detta grovt bedömt medföra utbetalningar under budgetåren 1963/70 om ca 175—185 miljoner kr., medan ca 40 miljoner kr. skulle utfalla till betalning efter budgetåret 1969/70.

I alternativet 740 miljoner kr. har civilförsvarsstyrelsen avsett 115,6 miljoner kr. för skyddsrum. Om summan för materielanskaffning såsom ifrågasatts i det föregående minskas något i förhållande till styrelsens förslag, blir det möjligt att avse något ökade anslag för skyddsrummbyggnad, totalt ca 125 miljoner kr., under tiden 1963/70. Under denna förutsättning bedömer kommittén följande investeringsprogram vara rimligt.

	1963/64	1964/65	1965/66	1966/67	1967/68	1968/69	1969/70	S:a
Investeringsbemyndigande	20,0	20,0	20,0	20,0	22,0	24,0	24,0	150,0
Anslag	14,5	16,0	17,0	18,0	19,0	20,0	20,2	124,7

I detta fall kommer således 25,3 miljoner kr. i investeringsbemyndigande att sakna täckning av betalningsanslag under perioden. Av planen för anordnande av skyddsrum på 218 miljoner kr. skulle efter 1969/70 återstå ca 93 miljoner kr. Med en anslagstilldelning om ca 20 miljoner kr. för budgetår skulle således anslag behöva tillföras fram till och med budgetåret 1974/75. Civilförsvarsstyrelsen bedömer att det efter 1969/70, till vilken tidpunkt den nuvarande planen är framförd, med stor sannolikhet blir nödvändigt att påbörja ett om- och nybyggnadsprogram för anläggningar, som då är äldre än 20 år. Byggnad av trafik- och skolskyddsrum anses också få fortsatt aktualitet i framtiden. Behovet av anslag även efter uppbyggnadsperiodens slut anges till totalt ca 20 miljoner kr./år, inklusive drift av skyddsrum.

Planerna för utbyggnad av *branddammar* är ännu inte färdiga. Detta kan tala för att det totala anslagsbehovet bedömes med försiktighet. I prop. 1959: 114 beräknades 37 miljoner kr. för anordnande av branddammar.

¹ Här har hänsyn endast tagits till *civilförsvarets* kostnader. Det bör observeras att av kostnaderna för befolkningsskyddsrum ca 40 miljoner kr. kommer att belasta andra delar av statsverket, huvudsakligen affärsverken.

Omräknat i 1961 års prisläge innebär detta ca 41 miljoner kr. Hittills har beviljats 5 miljoner kr., varför ytterligare 36 miljoner kr. erfordras för att genomföra 1959 års principbeslut.

Det i principbeslutet förutsatta branddammsprogrammet täcker dock inte enligt civilförsvarsstyrelsens mening behovet. För att genomföra utbyggnad av erforderliga branddammar erfordras enligt styrelsens beräkningar totalt 47,5 miljoner kr. Civilförsvarsstyrelsen anser dessutom, att sedan det nuvarande branddammsprogrammet är genomfört, det med hänsyn till ny eller förändrad tätortsbebyggelse blir aktuellt med ytterligare branddammar. Det årliga anslagsbehovet uppskattas på grund därav till ca 1 miljon kr. efter uppbyggnadsperiodens slut.

Med hänsyn till att behovet av branddammar inte kan bedömas med någon säkerhet innan planerna slutligt utarbetats, har det inom kommittén vid budgetplanens uppgörande ansetts motiverat att tills vidare räkna med något lägre belopp för ifrågavarande ändamål under de närmaste åren. Fördelning av medel på olika budgetår har synts kunna göras så, att man lägger in lämpliga belopp för de olika budgetåren för att totalt sett erhålla en lämpligt avvägd kostnadsserie för hela civilförsvaret. Även i fråga om branddammar synes ett något större investeringsprogram kunna påbörjas under perioden 1963/70 än vad som erfordras i anslag.

Vad nyss sagts rörande fördelning av medel för branddammar torde enligt budgetplanen även gälla beträffande fördelning av medel under *kapitalbudgeten*.

Med utgångspunkt i det anförda har följande kostnadsserie (beloppen i

Kostnader för civilförsvaret

Objekt	63/64	64/65	65/66	66/67	67/68	68/69	69/70	S:a 63/70	70/71	71/72	72/73
Grundkostnader	31,4	31,4	31,4	31,4	31,4	31,4	31,4	219,8	32,0	32,0	32,0
Uppbyggnadskostnader											
Materiel. . .	43,0	44,0	46,0	44,0	43,0	42,0	39,0	¹ 301,0	33+3	25+5	8+17
Skyddsrum	14,5	16,0	17,0	18,0	19,0	20,0	20,2	² 124,7	20,0	20,0	20,0
Branddammar	0,5	2,0	2,0	3,0	3,0	3,0	4,0	⁴ 17,5	4,0	4,0	4,0
Kapitalbudget. . .	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,4	4,0			
Summa	90,0	94,0	97,0	97,0	97,0	97,0	95,0	667,0	92,0	86,0	81,0

¹ Här ingår ett engångsanslag om 3 miljoner kr. för utbildningsanordningar m. m.

² Totalt beställningsbemyndigande om 364 miljoner kr., varav 66 miljoner kr. saknar täckning av anslag.

³ Totalt investeringsbemyndigande om ca 150 miljoner kr., varav ca 25 miljoner kr. saknar täckning av anslag.

⁴ Totalt investeringsbemyndigande om ca 22 miljoner kr., varav 4,5 miljoner kr. saknar täckning av anslag.

miljoner kr.) för tioårsperioden 1963/73 bedömts vara möjlig (prisläge andra halvåret 1961).

Kostnadsserien innebär i förhållande till innevarande års riksstat en begynnelsehöjning om ca 18,8 miljoner kr., d. v. s. totalt 131,6 miljoner kr. för tiden 1963/70. Totalt blir det en höjning med 168,6 miljoner kr. för perioden 1963/64—1969/70.

Departementschefen

Uppgifterna och huvuddragen av den nya organisationen för civilförsvaret fastställdes genom beslut av 1959 års riksdag (proposition nr 114). Kostnaderna för uppbyggnaden beräknades med ledning av de omfattande utredningar, som legat till grund för omorganisationen, till omkring 680 miljoner kr., exklusive utgifterna för länsstyrelsernas civilförsvarssektioner. Kostnaderna ansågs i princip kunna slås ut under en tioårsperiod. Det underströks emellertid, att det statsfinansiella läget finge bli avgörande för den takt med vilken uppbyggnaden kunde ske.

När förslagen om ny organisation för civilförsvaret förelades riksdagen, framhöll jag angelägenheten av att uppbyggnaden kunde ske efter en tidsplan och en ungefärlig kostnadsplan. Jag uttalade mig för att avvägningen av kostnaderna i sådant syfte borde upptagas till prövning i samband med att kostnaderna för det militära försvaret omprövades. I enlighet härmed har i uppdragen för såväl 1960 som 1962 års försvarskommittéer ingått att även avgiva förslag avseende civilförsvaret.

Av flera skäl var det från början klart, att det omfattande arbetet med uppbyggnaden av den nya organisationen måste bedrivas successivt. Till en början måste framför allt resurser skapas för de centrala organens administrations- och planeringsverksamhet samt för länsstyrelsernas egentliga planläggningsarbete. Uppbyggnaden ansågs böra ske successivt också såtillvida att kostnadsökningarna för bland annat materielanskaffning och skyddsrum under de första åren av uppbyggnadstiden begränsades. I enlighet härmed har anslagen till civilförsvaret undan för undan höjts under de tre senaste budgetåren från 27,9 miljoner kr. för budgetåret 1960/61 till 49,2 respektive 71,6 miljoner kr. för budgetåren 1961/62 och 1962/63.

Den hittillsvarande utvecklingen har medgivit, att uppbyggnadsarbetet planerligt kommit igång och att en god grund kunnat läggas för den vidare materiella upprustningen av organisationen. På ett flertal områden föreligger numera översiktsplaner utarbetade, som bättre än tidigare anger ramarna för verksamheten och medelsbehoven för deras förverkligande. Jag kan som exempel härpå nämna materielplan för anskaffning av utrustning till de olika kårerna i organisationen samt utbyggnadsplaner för allmänna skyddsrum. Även utbildningsorganisationen är numera framförd så långt, att en årlig utbildning kan äga rum i den omfattning som erfordras under såväl uppbyggnadstiden som på längre sikt.

Civilt försvarsstyrelsen har för 1962 års försvarskommitté angivit totalkostnaderna för civilt försvars uppbyggnad enligt 1959 års principbeslut till 845 miljoner kr. för budgetåren 1963/70. Härutöver har för kommittén redovisats ett utgiftsbehov av 111 miljoner kr. för vissa ytterligare utrustningsbehov, som man i 1959 års principproposition inte räknat med.

Kommittén har ansett det angeläget, att 1959 års principbeslut i huvudsak genomföres under 1960-talet och att resurser och kostnader för uppbyggnaden anpassas härtill. Anslagsutvecklingen under uppbyggnadsperioden bör enligt kommitténs mening bli så jämn som möjligt och utan allt för stora hopp ansluta sig till kostnadsläget på längre sikt för det uppbyggda civilt försvars vidmakthållande. Totalkostnaderna måste vidare anpassas till en nivå, som vid en avvägning mot andra angelägna behov ter sig försvarlig från statsfinansiell synpunkt. Beträffande kostnadernas storlek har kommittén i sina förslag utgått från en ungefärlig totalkostnad under uppbyggnadsperioden av 740 miljoner kr. Dessa kostnaders storlek har ingett kommittén betänkligheter. För att i viss mån kunna begränsa medelsbehoven under de närmaste budgetåren utan att försena takten i uppbyggnaden har kommittén förordat, att ett system med beställningsbemyndiganden införes, som möjliggör att en del av kostnaderna täckes av anslag först under åren närmast efter 1970.

För egen del vill jag framhålla, att civilt försvar spelar en framträdande roll i ett allsidigt och väl avvägt totalförsvar, vars utveckling måste ses mot bakgrunden av vår utrikes- och försvarspolitik. Denna fråga liksom spörsmålet om en allmän målsättning för totalförsvar avser chefen för försvarsdepartementet att behandla vid anmälan av proposition angående vissa anslagsfrågor m. m. rörande det militära försvar under budgetåret 1963/64.

Det är av stor betydelse för civilt försvars fortsatta utveckling, att uppbyggnaden kan fortgå efter en ekonomisk långsiktsplan. Jag utgår härvid från att verksamheten bedrivs i stort sett efter de riktlinjer och inom den ram som fastlagts i 1959 års principbeslut. Som försvarskommittén framhållit har ingenting framkommit under det hittillsvarande organisationsarbetet, som tyder på att några mera betydande ändringar i organisationens uppbyggnad är påkallade.

Jag kan instämma i försvarskommitténs uppfattning att man inte nu bör sikta till en snabbare uppbyggnad av organisationen än den 1959 års riksdag uttalat sig för. Personella och organisatoriska förutsättningar för en ändrad inriktning härvidlag saknas. Jag vill här erinra om att Kungl. Maj:t redan med hänsyn till nuvarande arbetsförhållanden vid länsstyrelsernas civilt försvarssektioner nyligen uppdragit åt statskontoret att verkställa viss översyn av arbetsformerna och personalbehovet vid dessa sektioner.

Beträffande de årliga kostnaderna för genomförandet av organisationen vill jag ansluta mig till försvarskommitténs förslag om att dessa i stort sett beräknas med utgångspunkt i det beräknade alternativet 740 miljoner

kr. Inom detta belopp kan i huvudsak organisationen för det allmänna civilförsvarets verksamhet materiellt och personellt rustas upp till den nivå som avsetts i principbeslutet från år 1959.

I det utkast till budgetplan för civilförsvaret, som försvarskommittén låtit utarbeta för att belysa möjligheterna att genomföra uppbyggnaden, har man räknat med att i princip hela organisationen tilldelas erforderlig beklädnadsutrustning. Jag framhöll i denna fråga vid min anmälan av förslagen i 1959 års proposition, att det syntes klart att viss del av personalen borde förses med tjänstedräkt men att jag för tillfället inte var beredd att förorda en anskaffningsplan som avsåg all personal. Jag förutsatte att frågan finge prövas ytterligare i annat sammanhang. Numera har organisationen och de olika enheterna i denna planmässigt utformats i sina detaljer. Erfarenheter har också vid försöks- och utbildningsverksamhet vunnits av organisationens sätt att arbeta och av lämpligheten att förse den med tjänlig personlig utrustning med hänsyn till uppgifternas fullgörande. Skäl finns alltså att nu räkna med en längre gående anskaffning av beklädnadsutrustning än vad tidigare kunnat förordas. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att närmare pröva de olika anskaffningsbehoven och att angiva riktlinjer för anskaffningens närmare omfattning.

Försvarskommittén har i sitt betänkande redovisat vissa för kommittén anmälda utrustningsbehov, vilka inte inrymts inom den angivna kostnadsramen. I huvudsak rör det sig om medelsbehov utöver vad som innefattas i 1959 års principbeslut, avseende bl. a. skyddsmasker för befolkningen samt utrustning för internat och flyktingar. Kommittén anser skyddsmaskerna ha hög angelägenhetsgrad, medan andra här nämnda objekt ges lägre prioritet än de i principbeslutet förutsedda anskaffningsbehoven. För egen del kan jag instämma häri men vill framhålla, att ett slutligt ställningstagande till de nämnda anskaffningsfrågorna inte är möjligt, förrän de organisatoriskt och tekniskt blivit ytterligare utredda. Såsom kommittén framhållit beträffande skyddsmaskerna torde utrustningsbehoven samt medelsåtgången för att tillgodose dessa få förutsättningslöst prövas i sedvanlig ordning framdeles då ett fastare underlag för en sådan prövning finnes och de ekonomiska konsekvenserna kan överblickas.

Inom den angivna kostnadsramen för uppbyggnaden har en viss avvägning fått göras mellan att bygga upp civilförsvarets organisation och att vidtaga andra skyddsåtgärder för allmänheten, av vilka de mest kostnadskrävande är byggandet av befolkningskyddsrum. Civilförsvarsstyrelsen har från allmänna bedömanden och efter studier av tidigare gjorda stadsanalyser kommit till slutsatsen, att civilförsvarets organisation bör byggas upp i första hand. Huvudsakliga skälet härtill anges vara att antalet räddade människoliv blir större, om man satsar på organisationen för utrymning och egentlig räddningsverksamhet framför övriga skyddsåtgärder. Bland annat har det synts angeläget att iordningställa skyddsrum för civil-

försvarets enheter i den utsträckning som behövs för att organisationens kapacitet skall kunna utnyttjas. Försvarskommittén har för sin del ansett sig inte böra taga ställning till avvägningen i detalj mellan olika utgiftsändamål eller till den turordning i vilken de bör tillgodoses inom kostnadsramen. Den anser dock, att en viss förskjutning till förmån för skydd åt civilbefolkningen bör göras. Av förslaget till budgetplan, som kommittén låtit upprätta, framgår sålunda att ett visst ökat utrymme utöver det ursprungligen beräknade eftersträvats för byggandet av befolkningsskyddsrum. För egen del anser jag att frågan om avvägning mellan olika utgiftsbehov tills vidare bör hållas öppen såtillvida att man inte nu binder sig för någon bestämd fördelning av utgifterna för de olika slagen av skyddsrum. Med utgångspunkt i de planer för utbyggnaden av befolkningsskyddsrum och skyddsrum för civilförsvarets organisation, som civilförsvarsstyrelsen upprättar, torde fortlöpande få prövas för vilka närmare bestämda ändamål de tillgängliga medlen bäst skall användas.

Kommitténs förslag om att för civilförsvarets del införa ett system med beställningsbemyndiganden vid anskaffning av materiel och bemyndigande avseende bidrag till skyddsrumbyggen på motsvarande sätt som f. n. tillämpas på försvarets område finner jag i allt väsentligt ändamålsenligt. Med en sådan anordning möjliggöres under uppbyggnadstiden en jämn budgetplan för civilförsvaret, som även går att anpassa till kostnaderna på längre sikt för organisationens vidmakthållande. Med hänsyn härtill anser jag mig också i princip böra godtaga kommitténs förslag, att en viss del av kostnaderna för uppbyggnaden av organisationen förskjutes till åren efter 1970. I vilken omfattning en förskjutning av medelsanvisningen är för år skall ske är jag emellertid inte nu beredd att taga ställning till, utan detta spörsmål måste framdeles bedömas med hänsyn till vid varje tidpunkt aktuella förhållanden beträffande materielleveranser och statsbidragsregleringar m. m. Jag utgår också från att storleken av de bemyndiganden, som kommer i fråga för de olika ändamålen, för varje år kommer att prövas i sedvanlig ordning i samband med att anslagsfrågorna för civilförsvaret behandlas i sin helhet.

Beträffande anslagens storlek för de närmaste fyra budgetåren tillstyrker jag försvarskommitténs förslag, att de successivt skall höjas från nuvarande 72 miljoner kr. till 90 miljoner kr. för budgetåret 1963/64 och till 94, 97 respektive 97 miljoner för de tre därefter följande budgetåren. Som jag i det följande har anledning att återkomma till torde också kunna förutsättas, att bemyndiganden beträffande materiel, skyddsrum och branddammar skall lämnas i ungefär den omfattning, som angivits i det till kommitténs förslag fogade utkastet till budgetplan. För nästa budgetår innebär detta ett medgivande att beställa materiel för ett belopp av totalt 70 miljoner kr. och att igångsätta skyddsrumbyggen motsvarande en statsbidragskostnad av 20 miljoner kr.

Vid avvägningen av de förordade årliga anslagsramarna för budgetåren efter 1963/64 har hänsyn inte tagits till eventuella kostnadsändringar. Behov av justeringar av rambeloppen under dessa budgetår kan därför uppstå. Det är bl. a. med hänsyn till civilförsvarets långtidsplanering angeläget, att sådana justeringar sker. Hur detta tekniskt skall genomföras torde få bli föremål för närmare överväganden.

Försvarskommittén har i sitt betänkande föreslagit vissa förbättringar av de värnpliktigas förmåner. Frågan om proposition i ämnet kommer sedermera att anmälas av chefen för försvarsdepartementet. Då avlöningsförmånerna åt civilförsvarspliktiga i värnpliktiga åldrar enligt beslut av 1962 års riksdag är anknutna till de värnpliktigas förmåner, bör ifrågavarande höjning av förmånerna i tillämpliga delar gälla även dem. Sålunda torde penningbidragen för de olika förekommande kategorierna av personal höjas till samma belopp som för motsvarande värnpliktiga samt utbildningspremierna höjas från nuvarande 10 kr. till 15 kr. för dag och tjänstgöringspremierna från 5 kr. till 7 kr. 50 öre för dag. Utgifterna för ifrågavarande höjning av penningbidrag samt utbildnings- och tjänstgöringspremier åt civilförsvarspliktiga beräknas uppgå till i runt tal 400 000 kr. Enligt vad som föreslagits i årets statsverksproposition skall kostnader av förevarande natur fr. o. m. nästa budgetår bestridas från ett under elfte huvudtiteln uppfört förslagsanslag till Avlöningar till civilförsvarspliktiga m. m. å 3 800 000 kr. För att täcka den förutsedda ökade belastningen på nämnda anslag torde ett särskilt täckningsanslag, benämnt Ytterligare kostnader för avlöningar till civilförsvarspliktiga m. m. böra uppföras.

I särskild proposition till årets riksdag (prop. nr 70) har vidare förslag framlagts om höjning av nu utgående familjebidragsbelopp åt värnpliktiga och civilförsvarspliktiga. Kostnaderna härför torde för civilförsvarets del i huvudsak rymmas inom de medel, som under nyssnämnda anslag redan beräknats för familjebidrag.

Jag vill slutligen i detta sammanhang också anmäla fråga om uppkommen merkostnad för tillbyggnad av civilförsvarets centrala förråd i Malmby. För ifrågavarande tillbyggnad beräknades under investeringsanslaget till Uppförande av förrådsbyggnader för civilförsvaret för budgetåret 1962/63 ett belopp av 250 000 kr. På grund av bland annat viss omdisponering av tillbyggnaden så att den i arbetsbesparande syfte bättre anpassas till förrådsverksamheten i dess helhet beräknas kostnaderna för tillbyggnaden nu uppgå till 375 000 kr. Med hänsyn till anförda omständigheter och angelägenheten av att tillbyggnaden utföres så snart som möjligt torde merkostnaden tills vidare få bestridas av tillgängliga medel under nämnda investeringsanslag samt frågan om medelsanvisning för slutligt täckande av kostnaderna sedermera underställas riksdagen.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna i det föregående förordade riktlinjer rörande civilförsvarets fortsatta uppbyggnad.

II. Anslagsäskanden för budgetåret 1963/64

A. Ytterligare kostnader för avlöningar till civilförsvarspliktiga m. m.

Såsom jag förordat i det föregående bör avlöningsförmånerna för civilförsvarspliktiga i värnpliktiga åldrar förbättras i likhet med vad som sker för värnpliktiga och kostnaderna härför bestridas från ett för ändamålet uppfört särskilt täckningsanslag. Kostnaderna beräknas uppgå till 400 000 kr.

Jag hemställer i enlighet härmed, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Ytterligare kostnader för avlöningar till civilförsvarspliktiga m. m.* för budgetåret 1963/64 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 400 000 kr.

B. Anskaffning av civilförsvarsmateriel

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	17 700 000	3 344 805
1962/63	28 200 000	
1963/64 (förslag)	41 000 000	

I årets statsverksproposition (bil. 13, punkt 76) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Anskaffning av civilförsvarsmateriel för budgetåret 1963/64 beräkna ett reservationsanslag av 41 406 000 kr.

Behållningen på det i riksstaten för innevarande budgetår uppförda reservationsanslaget till Engångsanskaffning av materiel uppgick vid utgången av budgetåret 1961/62 till 27,4 miljoner kr. Härav var 22,2 miljoner kr. bundna i beställningar.

Yrkanden

Civilförsvarsstyrelsen (skr. 27/8 1962) hemställer, att anslaget höjes med 55 544 000 kr.

	Förslag
1. Materiel till civilförsvarets organisation	76 997 000
2. Utrustning till civilbefolkningen	5 304 000
3. Omsättning av utbildningsmateriel	1 352 000
4. Omsättning och inköp av motorfordon	91 000
	88 744 000

Motiv

Den materiel, som behöver anskaffas för civiltförsvarets kårer, dock ej radiomateriel, har numera med hjälp av automatisk databehandling upptagits i en plan för civiltförsvarets materielanskaffning. Anskaffningsbehovet har uppdelats i 24 preferensgrupper. Till grund för planen ligger den organisation av civiltförsvaret, som i sina huvuddrag fastställts av riksdagen (proposition 1959: 114). Till grund för beräkningarna ligger vidare den utrustning, som de olika civiltförsvarsenheterna skall ha enligt av civiltförsvarsstyrelsen fastställda utrustningslistor. Materiel i den tidigare organisationen, som typenligt motsvarar utrustningslistorna, har i planen redovisats som tillgång. Hänsyn har tagits till en rad faktorer, som fortlöpande påverkar anskaffningen, såsom åldrande och lagerbeständighet hos materielen, önskemålet att få till stånd en utjämning av materielläget mellan de olika kårerna, behovet av prioritering i anskaffningen av hänsyn till beredskap och anfallsrisker, samordning av anskaffningen med organisationens personella tillväxt o. s. v. Av planen framgår kostnaderna för dess genomförande, räknat i 1961 års priser. Arbetet med att komplettera planen, så att den omfattar även radiomateriel och materiel, som inte är hänförlig till kårer, pågår.

Medelsbehovet för budgetåret 1963/64 beräknas på grundval av styrelsens förslag att uppbyggnaden av den nya organisationen skall fullföljas under tiden fram till den 1 juli 1967.

1. Preferensgrupperna 1 och 2 beräknas kunna i stort sett helt anskaffas med disponibla medel. Dock föreligger en brist å 5 150 000 kr., som måste täckas. För budgetåret 1963/64 bör medel vidare anvisas för preferensgrupperna 3—7. Kostnaderna härför blir avrundat 64 210 000 kr. Härjämte erfordras för materiel till frivilliga flygkåren 872 000 kr., för radiomateriel 3 335 000 kr., för materiel till provisoriska branddammur 480 000 kr. och för särskilda teleanordningar 200 000 kr.

2. Under denna post beräknas 3 470 000 kr. till alarmeringsmateriel, 35 000 kr. till fastighetsanslag, 1 600 000 kr. till 100 000 skyddsmasker för befolkningen samt 199 000 kr. till kontrollkostnader m. m.

3. För omsättning av mobiliseringsmateriel, som användes under utbildning, krävs 1 300 000 kr. samt för kontroll m. m. av sådan materiel 52 000 kr.

4. För omsättning av skolornas och förrådsverksamhetens fordon behövs 91 000 kr. Härvid förutsättes att inflytande medel från försäljning av de fordon, som skall omsättas, får användas.

Departementschefen

I det till försvarskommitténs betänkande såsom bilaga fogade utkastet till budgetplan anges kostnaderna för materielanskaffningen till sammanlagt 364 miljoner kr. Kommittén räknar med att under uppbyggnads-

tiden fram till 1970 beställningsbemyndiganden årligen medgives för viss del av denna anskaffning. Beträffande betalningsutfallet erinrar kommittén om att för en del av den beställda materielen leverans kan påräknas redan samma budgetår som beställningen sker men att för andra materielslag betydligt längre leveranstider kan förutses. Slutbetalningen kommer alltså för sistnämnda fall att erläggas först efter beställningsåret. Till följd härav räknar kommittén i sina förslag till kostnadsplaner med att en del av kostnaderna skall täckas av anslag först åren närmast efter 1970.

Den materiel, som behöver anskaffas till civilförsvarets kårer, har av civilförsvarsstyrelsen redovisats i ett till Kungl. Maj:t ingivet förslag till materielplan. Avsikten är att planen efter hand skall utvidgas till att omfatta ej endast materielen till kårerna utan all ifrågakommande materiel. Enligt förslaget fördelas anskaffningen på 24 preferensgrupper med hänsyn till de faktorer, som inverkar på bedömningen av i vilken tidsordning anskaffning av de olika materielslagen bör ske. Behovsberäkningarna ansluter till de förutsättningar för uppbyggnaden av den nya organisationen, vilka angivits i 1959 års principbeslut. Genom att moderna databehandlingsmetoder använts för planens upprättande har en god överblick erhållits över de olika anskaffningsbehoven, liksom över omfattningen av den befintliga materielen. Materiellt sett avspeglas härigenom i planen fortlöpande förändringarna i civilförsvarsorganisationens beredskap med hänsyn till nyanskaffningarna. Ifrågavarande förslag till plan har enligt Kungl. Maj:ts beslut lagts till grund för inköp av materiel, som sker under innevarande budgetår.

Beträffande omfattningen av den fortsatta anskaffningen av civilförsvarsmateriel och den takt, med vilken utbyggnaden skall ske, kan jag i allt väsentligt biträda de av försvarskommittén gjorda beräkningarna. I enlighet härmed och med hänsyn till den i det föregående angivna totala kostnadsramen för civilförsvaret föreslår jag, att till anskaffning av civilförsvarsmateriel för nästa budgetår anvisas ett reservationsanslag av 41 000 000 kr. Till detta anslag torde böra överföras vid utgången av innevarande budgetår befintlig behållning å anslaget till Engångsanskaffning av materiel.

I huvudsaklig överensstämmelse med försvarskommitténs förslag tillstyrker jag, att bemyndigande utverkas att under nästa budgetår beställa materiel — utöver den för vars anskaffande medel anvisas — intill ett belopp av 29 miljoner kr., att gäldas tidigast under budgetåret 1964/65. Med anslag och beställningsbemyndiganden till ifrågavarande belopp kan den materiella upprustningen av civilförsvarskårerna fortsättas och annan betydelsefull utrustning för verksamheten anskaffas. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att med utgångspunkt i föreliggande förslag till materielplaner närmare bestämma om anskaffningsverksamhetens inriktning.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggandet av

beställningar å civilförsvarsmateriel inom en kostnadsram av 70 000 000 kr;

b) till *Anskaffning av civilförsvarsmateriel* för budgetåret 1963/64 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 41 000 000 kr.

C. Bidrag till byggande av skyddsrum

	Anslag
1963/64 (förslag)	14 500 000

Anslaget är nytt. Under detsamma upptages huvuddelen av de utgifter, som å riksstaten för innevarande budgetår bestrides från dels reservationsanslagen till Kostnader för anordnande av allmänna skyddsrum m. m. och Vissa löpande kostnader för civilförsvarets verksamhet inom civilförsvarsområdena och dels förslagsanslaget till Bidrag till kommuner för anordnande av vissa trafik- och skolskyddsrum.

Behållningen å reservationsanslaget till Kostnader för anordnande av allmänna skyddsrum m. m. uppgick vid utgången av budgetåret 1961/62 till 37,6 miljoner kr. Beträffande användningen av detta belopp har Kungl. Maj:t i huvudsak fastställt särskilda planer eller meddelat beslut.

Yrkanden

Civilförsvarsstyrelsen (skr. 27/8 1962) hemställer, att anslaget upptages med 11 417 000 kr. samt att investeringsbemyndigande dessutom lämnas till skyddsrumskyddsrumskyddsrum för en statsbidragskostnad av 31 000 000 kr.

	Investerings- bemyndigande	Anslag
1. Skyddsrum för civilförsvarets organisation . .	20 000 000	6 000 000
2. Skyddsrum för civilbefolkningen	11 000 000	5 417 000
	31 000 000	11 417 000

Motiv

Civilförsvarsstyrelsens äskanden grundas på förutsättningen, att uppbyggnadstiden för civilförsvaret skall vara avslutad den 1 juli 1967 utom i vad avser befolkningsskyddsrum.

1. Med särskild skrivelse den 13 augusti 1962 har civilförsvarsstyrelsen ingivit förslag till *plan för utbyggnad av särskilda skyddsanordningar* för vissa civilförsvarsenheter, nämligen ledningscentraler för fasta ledningsorgan, observationsplatser för observationsgrupper och skyddsanordningar för övriga framskjutna enheter. De totala kostnaderna enligt planen uppgår

för anordnande av ledningscentraler till 125 miljoner kr., för anordnande av observationsplatser till 8 miljoner kr. samt för anordnande av skydd för övriga framskjutna enheter till 30 miljoner kr. Utbyggnaden sker av kommunerna med statsbidrag. Statens kostnader uppgår till respektive 83,4, 5,4 och 20 miljoner kr. Sammanlagt kostar således ett förverkligande av planen (125 + 8 + 30) 163 miljoner kr., varav statsbidrag (83,4 + 5,4 + 20) 108,8 miljoner kr.

Kostnaderna för ledningscentraler överstiger väsentligt beräkningarna av 1953 års civilförvarsutredning, som stannade vid 50 miljoner kr. Anledningen till de ökade kostnaderna är följande. Personalorganisationen i ledningscentralerna är större än vad utredningen räknade med, vilket medfört ökat behov av arbetsplatser. Av beredskapsskäl har det ansetts nödvändigt att inrymma sovplatser för hela personalstyrkan inom respektive anläggning. På grund härav ökas centralernas förläggingsdel. Den ökade civilförvarsorganisationen har också medfört ökat behov av sambandsmedel. I kostnaderna ingår, liksom i fråga om observationsplatser och övriga skyddsanordningar, anskaffning av radiostationer. Vidare har den fortsatta tekniska utvecklingen medfört nya krav på kostnadskrävande tekniska anordningar för bergfasta anläggningar. Ledningscentraler i normalskyddsrum utförande utförs så att de motstår ett övertryck av minst 1,0 atö mot tidigare beräknad 0,5 atö.

För att färdigställa sex bergfasta anläggningar, till vilka medel anvisats för utbyggnaden i en första etapp, beräknar styrelsen 4 225 000 kr. Till påbörjandet i en första etapp av nio nya anläggningar och helt färdigställande av ytterligare en ny anläggning i bergfast utförande beräknar styrelsen 3 450 000 kr. För om- och tillbyggnad av bergfasta ledningscentraler huvudsakligen avseende komplettering av stötvägsskydd m. m. äskas 3 100 000 kr. Vissa ännu ej angivna kostnader beräknas också uppkomma för stagnering av radiomaster.

Till nybyggnad av ledningscentraler i normalskyddsrum utförande erfordras för nästa budgetår 9 225 000 kr. för i utbyggnadsplanen ingående anläggningar. Om förslaget till förkortad uppbyggnadstid icke godtages, erfordras ytterligare medel till provisoriska ledningscentraler.

För i planen ingående observationsplatser erfordras för budgetåret 1963/64 1 000 000 kr. Om den förkortade uppbyggnadstiden icke godtages är det av beredskapsskäl nödvändigt att medel beviljas för anordnandet av provisoriska observationsplatser.

Till skyddsanordningar för framskjutna räddnings- och brandenheter samt ledningsgrupper i orter med mer än 30 000 invånare beräknas för budgetåret 1963/64 5 000 000 kr.

Sammanlagt erfordras alltså i anslag och beställningsbemyndigande till skyddsrum för civilförvarets organisation 26 000 000 kr.

2. Civilförvarsstyrelsen har i skrivelse den 4 juli 1962 ingivit förslag till

plan för utbyggnad av befolkningsskyddsrum i de 14 största städernas innerområden. Planen ansluter enligt styrelsen helt till det förslag som chefen för inrikesdepartementet framlade i prop. 1961: 1, bil. 13. En utbyggnad av befolkningsskyddsrum i enlighet med förslaget har av styrelsen kostnadsberäknats till 230 miljoner kr., varav i statsbidrag cirka 95 miljoner kr. Om medelsbehovet skall kunna täckas inom den tioåriga uppbyggnadstiden av civilförsvaret erfordras i genomsnitt per år under återstående sju budgetår ett anslag av cirka 12,5 miljoner kr.

För nästa budgetår erfordras för nybyggnad av befolkningsskyddsrum 13 000 000 kr.

Styrelsen anser det också angeläget, att medel anvisas till komplettering av stötvågsskyddet i två befintliga skyddsrum och beräknar härtill 1 000 000 kr.

Till bidrag till skol- och trafikskyddsrum upptages för nästa budgetår ett medelsbehov av 1 000 000 kr.

Medelsbehovet för pågående utbyggnad av tio skyddsrum för Stockholms spårvägar uppgår enligt styrelsens beräkningar för budgetåret 1963/64 till 1 022 000 kr.

Härjämte har AB Stockholms spårvägar anmält, att bolaget avser att omedelbart i samband med den fortlöpande utbyggnaden av tunnelbanenätet anordna ett trafikantskyddsrum vid Mälardjurgårdens tunnelbanestation. Två huvudsakliga förslag har framlagts och kostnadsberäknats av spårvägsbolaget, dels ett bergskyddsrum placerat intill stationen med anslutning såväl till perrongerna som angränsande gata genom körbar tunnelingång, dels ett normalskyddsrum anordnat i stationen under perrongen. Alternativet med bergskyddsrum (alt. 1) har kostnadsberäknats till 800 000 kr., normalskyddsrumsalternativet (alt. 2) till 490 000 kr. Fredsvärdet i alt. 1 kan beräknas motsvara 30 % av anläggningskostnaden, varför nettokostnaden för stat och kommun tillsammans blir (800 000 — 240 000) 560 000 kr. Normalskyddsrummet i alt. 2 kan icke utnyttjas under fred på grund av den ur förbindelsesynpunkt ofördelaktiga placeringen. Kostnadsskillnaden mellan alternativen, 70 000 kr., är så pass ringa i jämförelse med de fördelar ur skydds- och utnyttjandesynpunkt som bergrummet ger, att detta alternativ enligt styrelsens mening bör förordas till utförande. Statsbidragskostnaden blir $\frac{2}{3}$ av 560 000 kr. eller 375 000 kr.

Till statsbidrag åt andra enskilda för anordnande av vissa skyddsrum äskas för 1963/64 ett belopp av 20 000 kr.

Sammanlagt erfordras alltså i anslag och beställningsbemyndiganden 16 417 000 kr. till skyddsrum för befolkningen.

Departementschefen

Enligt civilförsvarslagen åligger det kommunerna att anordna allmänna skyddsrum. Statsbidrag utgår i regel med två tredjedelar av kostnaderna.

De förslag till utbyggnad av allmänna skyddsrum, som redovisats av civilförsvarsstyrelsen, omfattar en total byggnadsvolym av ca 400 miljoner kr. I statsbidrag skulle härav utgå ca 218 miljoner kr. sedan hänsyn tagits till den fredsanvändning, som går att förena med vissa av skyddsrummen. Kostnaderna motsvarar totalt sett ungefärligen den beräkning, som på grundval av 1953 års civilförsvarsutredning förelades riksdagen i 1959 års principproposition. Av kostnaderna faller enligt de nämnda utbyggnadsförslagen omkring 109 miljoner kr. på ledningscentraler och andra skyddsanordningar för civilförsvarets personal och ca 95 miljoner kr. på utbyggnaden av befolkningsskyddsrum. Övriga kostnader hänför sig till bidrag till anordnandet av trafik- och skolskyddsrum samt till merkostnader för skyddat utförande av kommunaltekniska verk.

Försvarskommittén har bedömt att, om investeringsbemyndiganden om sammanlagt 218 miljoner kr. lämnas med ungefär samma belopp varje år under uppbyggnadstiden fram till 1970, i anslag för samma tid skulle behöva anvisas mellan 175—185 miljoner kr. Resten skulle med hänsyn till tidpunkten för statsbidragens reglering utfalla till betalning först senare. Inom kostnadsalternativet 740 miljoner kr. har dock kommittén begränsat anslagstilldelningen under åren fram till 1970 till ca 125 miljoner kr. Kommittén har därför i sina förslag till kostnadsplaner inom den av kommittén förordade kostnadsramen för budgetåren 1963/67 stannat vid att räkna med anslag till byggande och drift av skyddsrum för totalt ca 65 miljoner kr. samt bemyndiganden härutöver till ett belopp av ca 15 miljoner kr.

Liksom beträffande uppbyggnaden i övrigt av den nya organisationen för civilförsvaret finner jag det synnerligen viktigt, att skyddsrumsutbyggnaden såvitt möjligt sker efter en långsiktplan. Grunderna för beräkning av utbyggnadens omfattning har i allt väsentligt tidigare prövats av 1959 års riksdag samt, i vad avser principerna för anordnandet av befolkningsskyddsrum, av 1961 års riksdag. Jag biträder försvarskommitténs förslag att vid beräkningen av kostnaderna utgå från att utbyggnaden till största delen skall förverkligas inom den för organisationen i övrigt angivna uppbyggnadstiden. Vad civilförsvarsstyrelsen anfört angående byggnadsbehoven i stort för de olika ändamålen ger mig icke anledning till erinran. Jag förutsätter att ledningscentralerna vad gäller storlek och utförande i övrigt anordnas så, att kostnaderna i varje särskilt fall i möjligaste mån nedbringas. Det torde inte vara erforderligt att nu taga ställning i detalj till de upprättade förslagen till utbyggnadsplaner för olika slag av skyddsrum. Jag förordar emellertid att förslagen i fråga tills vidare får läggas till grund för myndigheternas planering av verksamheten. I sådant avseende tillmåter jag planerna ett stort värde. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i sedvanlig ordning med utgångspunkt i de föreliggande förslagen fortlöpande pröva för vilka ändamål anvisade medel skall användas.

Jag beräknar för nästa budgetår för bidrag till skyddsrum för civilförsvarets personal 6 800 000 kr., till nybyggnad av befolkningsskyddsrum 4 900 000 kr., till ombyggnad av befolkningsskyddsrum 1 000 000 kr. samt till trafik- och skolskyddsrum 1 800 000 kr. Jag förordar alltså, att till bidrag till byggande av skyddsrum för nästa budgetår anvisas ett reservationsanslag av 14 500 000 kr. Till detta anslag torde böra överföras vid utgången av innevarande budgetår befintliga behållningar å reservationsanslagen till Kostnader för anordnande av allmänna skyddsrum m. m. och Vissa löpande kostnader för civilförsvarets verksamhet inom civilförvarsområdena.

I överensstämmelse med vad försvarskommittén synes ha avsett, då den föreslagit bemyndiganden utöver anslagen, föreslår jag, att bemyndigande utverkas att under nästa budgetår medgiva statsbidrag för anordnande av skyddsrum — utöver vad de medel som sålunda anvisas under anslaget ger utrymme för — för en bidragskostnad av högst 5 500 000 kr., att utbetalas tidigast under budgetåret 1964/65.

Jag vill emellertid i detta sammanhang erinra om att enligt 42 § civilförsvarslagen skyldighet för kommun att anordna allmänna skyddsrum ej må göras gällande innan medel finns tillgängliga för beräknat statsbidrag. Jag utgår från att bemyndigande av det slag som här förordats i realiteten utgör full garanti för att statsbidrag lämnas kommun, som med stöd av bemyndigandet anmodas att enligt gällande statsbidragsregler anordna skyddsrum. Jag räknar också med att medelsreservationen å anslaget medgiver, att därav kan utbetalas de förskottsmedel som kommun i förekommande fall äger uppbära. Under sådana förhållanden torde ifrågavarande bestämmelse rörande skyldighetens beroende av medelsanvisning inte utgöra hinder för att det med bemyndigandet avsedda syftet skall nås, nämligen att kunna påbörja anläggningar tidigare än vad som eljest skulle vara möjligt. Jag vill också framhålla det lämpliga i förfaringssättet med hänsyn till att reservationsmedel å anslaget alltid kommer att finnas på grund av att den slutliga regleringen av statsbidrag oftast sker senare än det budgetår, för vilket medelsanvisningen ägt rum.

Liksom beträffande användningen av anvisade anslagsmedel torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma angående inriktningen av investeringsverksamheten med stöd av ifrågavarande bemyndigande. Jag räknar med att av beloppet 3 500 000 kr. faller på skyddsrum för civilförsvarets personal och 2 000 000 kr. på befolkningsskyddsrum samt trafik- och skolskyddsrum.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva att statsbidrag må utgå för anordnande av skyddsrum inom en kostnadsram av 20 000 000 kr;

b) till *Bidrag till byggande av skyddsrum* för budgetåret 1963/64 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 14 500 000 kr.

**D. Bidrag till kommuner för anordnande av branddammar
för civilförsvarsändamål**

	Anslag	Nettoutgift
1961/62	500 000	677 949
1962/63	500 000	
1963/64 (förslag)	500 000	

Yrkanden

Civilförsvarsstyrelsen (skr. 27/8 1962) hemställer, att anslaget upptages med oförändrat belopp samt att investeringsbemyndigande lämnas till anordnande av branddammar för en statsbidragskostnad av 500 000 kr.

Motiv

I styrelsens petita för budgetåret 1961/62 och 1962/63 anmäldes avsikten att i samråd med kommunerna uppgöra en plan för utbyggnadsprogrammet av krigsbranddammar. Ifrågovarande plan beräknas kunna bli färdig under

budgetåret 1963/64. I avvaktan härpå begränsar styrelsen även för nästa budgetår sina anslagsäskanden för här avsett ändamål. Ett begränsat program till en kostnad av 1 000 000 kr. i statsbidrag torde utan tvekan kunna genomföras under nästa budgetår. Härav bör 500 000 kr. ställas till förfogande genom investeringsbemyndigande och återstoden genom medelsanvisning.

Departementschefen

Arbetet med planeringen av brandvattenförsörjningen i krig har ännu inte kunnat slutföras helt. I betydande utsträckning måste emellertid denna försörjning tillgodoses genom fortsatt utbyggnad av branddammar. Civilförsvarsstyrelsen har i nuvarande skede av planläggningen beräknat ett totalt medelsbehov av 47,5 miljoner kr. för ändamålet, varjämte framhållits att ytterligare medelsbehov måste förutses på grund av en allt mer ökad tätortsbebyggelse. Försvarskommittén har med hänsyn till att utbyggnadsbehovet inte kan bedömas med någon säkerhet, innan planerna slutligt utarbetats, ansett sig böra för de närmaste budgetåren räkna med ett lägre belopp än det av civilförsvarsstyrelsen redovisade. I det upprättade kostnadsexemplet ingår sålunda för branddammar ett belopp av 17,5 miljoner kr. under uppbyggnadstiden fram till 1970. Kommittén har härjämte, liksom beträffande skyddsrum, förordat att bemyndiganden lämnas under perioden.

Jag ansluter mig till försvarskommitténs förslag om att i princip en ekonomisk långsichtsplan skall gälla även för branddammsutbyggnaden. För

nästa budgetår torde för ändamålet böra upptagas ett anslag av 500 000 kr., d. v. s. ett i förhållande till innevarande budgetår oförändrat belopp. Jag föreslår dessutom, att bemyndigande utverkas att under nästa budgetår medgiva, att bidrag må utgå till anordnandet av branddammar — utöver vad de medel som anvisas under anslaget ger utrymme för — till ett belopp av ytterligare högst 500 000 kr. Reglering av bidragen bör ske tidigast under budgetåret 1964/65. Vad jag under anslaget till Bidrag till byggande av skyddsrum anfört rörande den garanti för kommunernas rätt till statsbidrag, som ett dylikt medgivande innefattar, torde äga tillämpning även på här förevarande byggnadsåtgärder.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva att bidrag må utgå till kommuner för anordnande av branddammar för civilförsvarsändamål inom en kostnadsram av 1 000 000 kr;

b) till *Bidrag till kommuner för anordnande av branddammar för civilförsvarsändamål* för budgetåret 1963/64 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Göran Hedelius